

ULBS

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Școala doctorală interdisciplinară

Domeniul de doctorat: Teologie

TEZĂ DE DOCTORAT

**Mănăstirea Vladimirești. O analiză a istoriei sale: aspecte
mistice, doctrinare, canonice și liturgice**

- REZUMAT -

doctorand:

Mihaela Luchian

conducător științific:

prof. univ. dr. arhid. Ioan I. Ică jr

SIBIU 2020

Cuprinsul lucrării

ARGUMENT	2
I. STADIUL CERCETĂRII, SURSELE ȘI METODA	5
I.1 Sursele cercetării și instrumentele metodologice propuse	6
I.2 Notă despre documentele poliției politice.....	15
I.3 Memorialistica și valoarea ei recuperatorie	20
II. CONTEXTUL POLITIC, SOCIAL, ECLEZIAL	25
II.1 De la crearea României Mari la instaurarea regimului totalitar	25
II.1.1 Problema țărănească și lumea rurală interbelică.....	26
II.1.2 Criza economică și declinul democrației în România interbelică	33
II.1.3 Mișcarea Legionară și impactul ei social și politic.....	34
II.1.4 Mănăstirea Vladimirești pe fundalul social-politic interbelic	46
II.2 Biserica și statul în deceniile interbelice și în anii instaurării regimului comunist	51
II.2.1 Mutațiile politice după 1945 și ecoul lor în viața Bisericii.....	58
II.2.2 Noua ideologie și schimbările instituționale	65
II.2.3 Represiunea și rezistența.....	80
II.3 Concluzii.....	86
III. MĂNĂSTIREA <i>INTRA MUROS</i>	89
DE LA ÎNTEMEIEREA (1939) LA ÎNCHIDEREA (1956) MĂNĂSTIRII VLADIMIREȘTI.....	89
III.1 Istoria întemeierii și a înfloririi mănăstirii (1937-1950): vedenii, minuni, vindecări și formarea unei comunități monahale	89
III.2 Conflictul și închiderea mănăstirii (1951-1956): dispute teologice și aspecte canonice	98
III.3 Tendințe de înnoire spirituală la începutul secolului al XX-lea ca fundal al vizionarismelor interbelice românești	119
III.4 Vizionarism și religiozitate populară în discursul teologilor români. Forme de manifestare și receptare în epocă.....	127
III.5 Cazul Vladimirești între mistica vizionară și monahismul harismatic.....	141
III.6 Concluzii	145
IV. MĂNĂSTIREA <i>EXTRA MUROS</i>	148

DE LA ÎNCHIDEREA (1956) LA REÎNFIINȚAREA (1990) MĂNĂSTIRII VLADIMIREȘTI.....	148
IV.1 Anii detenției, ai supraviețuirii și ai compromisului. Obștea se risipește dar rămâne unită	148
IV.2 Anii de după eliberarea din închisoare: perioada verticalității morale sau a marilor compromisuri	152
IV.3 Dezbateri privind frecvența Împărtășaniei: o scurtă istorie și un moment controversat	164
IV.4 Mistica euharistică și criza eclesiologiei euharistice din secolul al XX-lea	175
IV.5 Sursele preocupărilor legate de taina Euharistiei ale preotului Ioan Iovan.....	186
IV.6 Grupări monahale în România primului deceniu comunist în disputa deseia împărtășiri	196
IV.7 Renaștere spirituală și deviere sectară. De la căutarea unei „Biserici vii” la patologia „Bisericii secrete”.....	207
IV.8 Concluzii	222
CONCLUZII FINALE	226
BIBLIOGRAFIA	236
1. Izvoare	236
Inedite.....	236
Edite	236
Surse on-line.....	237
2. Dicționare	237
3. Bibliografia generală și specială	238
ANEXA I. DOCUMENTE.....	251
ANEXA I. BIOGRAFIILE... ..	271
ANEXA I. ILUSTRĂȚII	280

Cuvinte cheie

Vizionarism, monahism harismatic, reviriment euharistic, mistică, abateri canonice, conflict cu ierarhia, spiritism, sectarism

Introducere. O prezentare sintetică a subiectului

Lucrarea *Mănăstirea Vladimirești. O analiză a istoriei sale: aspecte mistice, doctrinare, canonice și liturgice* își propune să prezinte nașterea, evoluția și particularitățile a ceea ce s-a numit fenomenul Vladimirești, un subiect care, deși poate părea cunoscut, în realitate s-a dovedit a fi puțin, inexact și incomplet studiat. Mănăstirea Vladimirești, cea care a declanșat fenomenul analizat, a fost întemeiată în urma unei teofanii: pe când se afla la cules de porumb, unei tinere de 17 ani, Vasilica Barbu-Gurău (1920-2005), i s-a arătat Maica Domnului cerându-i să ridice pe acel loc o mănăstire de fecioare. În 1939 mănăstirea era întemeiată și în scurt timp ajunge să aibă o obște numeroasă și să fie căutată de sute de credincioși. După un deceniu de înflorire, în preajma anului 1951, în viața liturgică și sacramentală a comunității încep să fie semnalate unele abateri: cultul viziunilor stareței, propovăduite în predici și cateheze, spovedania colectivă și deasa împărtășanie, zilnic pentru comunitatea monahală, la fiecare Liturghie din duminici și sărbători, pentru credincioși. Preotul Ioan Iovan, slujitor la Vladimirești din 1948, preocupat la rândul lui de viața mistică, de rolul Euharistiei ca taină supremă a unirii cu Hristos și convins de faptul că stareța Veronica e un „vas ales” a reușit prin aceste practici să facă din Vladimirești un adevărat fenomen, un loc spre care se îndreptau tot mai mulți pelerini. Acest fenomen de religiozitate populară nu avea cum să nu atragă atenția puterii comuniste și, din 1953, primele măsuri se fac simțite. Patriarhul Justinian trimite delegați (monahi, duhovnici, ierarhi) pentru a analiza situația și a formula un punct de vedere. Poziția rezervată a celor desemnați și evaluarea situației (care ia forma unei scrisori a monahilor de la Slatina adresată comunității de la Vladimirești) au fost argumente pentru ca autoritățile ecleziale, sub presiunea puterii politice, să încerce să restrângă numărul celor care se îndreptau spre Vladimirești. *Prima măsură a vizat retragerea* Părintelui Ioan din mijlocul comunității, refuzul acestuia de a se transfera la Catedrala Patriarhală și *memoriu*, pe care îl scrie ca răspuns

la scrisoarea de la Slatina au atras caterisirea sa de către Sinod. Pentru că practicile de la Vladimirești nu încetau, iar Părintele Ioan nu s-a oprit din slujire, autoritatea eclezială decide *risipirea unei părți din obște* și oprirea practicilor sacramentale considerate necanonice. Nesupunerea conducerii mănăstirii la aceste decizii sinodale atrage represiunea în forță, de această dată din partea autorității statale, astfel că în 30 martie 1955 *conducerea mănăstirii este arestată*, fiind acuzată de sprijin arătat Mișcării legionare. Revolta obștii continuă în același spirit de nesupunere față de autoritatea chiriarhală, urmează arestarea a șapte monahii, pentru tulburarea liniștii publice, și apoi decizia radicală luată de Sinodul BOR, întrunit în sesiune extraordinară în 12 ianuarie 1956, de a desființa mănăstirea. În noapte de 14 spre 15 februarie 1956, 220 ofițeri ai Ministerului de interne au coordonat operația de evacuare a mănăstirii și Vladimirești a fost desființat, viețuitorii fiind trimiși în familiile lor.

Motivația alegerii temei

Când m-am apropiat prima dată de acest subiect, în cadrul lucrării de disertație, am fost surprinsă să constat că, deși există o multitudine de surse care documentează nașterea, evoluția și destrămarea fenomenului Vladimirești, ele nu au fost de fapt valorificate, nu a existat o încercare de a analiza și evalua acest caz neobișnuit de vizionarism, care a avut ca rezultat întemeierea unei mănăstiri cu un impact considerabil în România interbelică, dar și în cea a primului deceniu comunist. Cu alte cuvinte, faptul că subiectul nu se bucurase până la acel moment de o analiză istorică și teologică completă, nu cunoscuse o interpretare sau o propunere de evaluare reală, a fost unul din motivele care m-au determinat să îl propun ca temă de cercetare în cadrul programului de doctorat.

Vizitând apoi, în urmă cu mai bine de 10 ani, mănăstirea, m-am întrebat ce legătură mai este între ceea ce citisem în câteva studii recente privind istoria BOR în perioada comunistă și ceea ce vedeam acum între aceleași ziduri care adăpostiseră în urmă cu peste 50 de ani o obște de 300 de monahii și sute de pelerini, la hramuri și sărbători. Preocupată fiind de istoria spirituală a monahismului românesc am vrut să înțeleg cum un fenomen de (presupus sau real) vizionarism și religiozitatea populară născută spontan în jurul lui pot avea ca rezultat o alcătuire de certă vocație mistică și euharistică ce a reușit, în ultimul deceniu înainte de instalarea comunismului și apoi încă unul după instaurarea acestuia, să marcheze un adevărat reviriment spiritual în spațiul românesc. Iar acest reviriment să fie contestat de alte grupări monahale și să fie înăbușit în urma deciziei Sinodului BOR, sub presiunea puterii politice.

Stadiul cercetării

Subiectul Vladimirești se bucură în primul rând de surse primare: pe lângă documentele politice sau administrative inedite aflate în arhiva CNSAS, există o autobiografie a stareței Veronica¹, o evocare a istoriei mănăstirii a uneia din maicile din obștea de la Vladimirești², scrieri literare din epocă ale unor apropiați ai mănăstirii (scriitorul Al. Lascarov-Moldoveanu și avocatul și jurnalistul Petre Pandrea)³, mărturii ale Părintelui Ioan Iovan⁴, scrieri din perioada spiritistă a maicii Veronica⁵, o autobiografie a lui George Văsâi⁶, soțul Veronicăi Gurău între 1964-1988, și, nu în ultimul rând, două scrisori-demonstrații teologice ale celor care s-au poziționat diferit în momentul declanșării conflictului: scrisoarea părinților de la Slatina⁷ și memoriul părintelui Ioan Iovan adresat Sinodului⁸. Toate acestea deschid numeroase perspective de lectură asupra cazului. Însă, exceptând studiile istoricilor Cristian Vasile, George Enache și Adrian Nicolae Petcu, care au capitole dedicate Mănăstirii Vladimirești în lucrările lor de sinteză asupra vieții bisericești din România anilor de după instaurarea comunismului, alte cercetări care să investigheze cazul și să propună o interpretare sau o evaluare a lui, nu există.

Acestea sunt:

- Cristian Vasile, „Cazul Vladimirești”, în Cristian Vasile, *Biserica Ortodoxă Română în primul deceniu comunist*, Ed. Curtea veche, București, 2005.
- George Enache, „Religiozitate populară și rezistență anticomunistă în România”, în George Enache, *Ortodoxie și putere politică în România contemporană*, Nemira, București, 2005.
- George Enache, Adrian Petcu, „Fenomenul Vladimirești” în George Enache, Adrian Petcu, *Monahismul ortodox și puterea comunistă în România anilor 50*, Ed. Partener, Galați, 2009.

---

¹ Veronica Gurău, *Viața măicuței Veronica*, Arhetip, Chișinău, 1992, 3 vol.

² Maica Christofora (Mănăstirea Vladimirești), *Sfânta Cruce din porumb*, Editura Anca, Urziceni, 2011, 3 vol.

³ Al. Lascarov Moldovanu, *Fecioara de la Vladimirești*, f.e. 1948; Petre Pandrea, *Călugărul alb*, Vremea, București, 2003.

⁴ Ioan Iovan, *A fost frumos la Gherla*, Patmos, Cluj-Napoca, 2009; Preot Remus Onișor (ed.), *Cuvinte împărtășite de părintele Ioan și maica stareță Cristina*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2007.

⁵ George Văsâi, [Veronica Văsâi], *Cercetări din lumea nevăzută*, Solteris, Piatra Neamț, 2004.

⁶ George Văsâi, *În căutarea sensului vieții*, Solteris, Piatra Neamț, f.a.

⁷ Cleopa Ilie, Arsenie Papacioc, Ierod. Antonie Plămădeală, „Scrisoarea către Mănăstirea Vladimirești (14 octombrie 1954)”, în Părintele Arsenie Papacioc, *Iată duhovnicul*, Sofia, București, 2006, pp. 181-282.

⁸ Ioan Iovan, „Memoriul adresat membrilor Sinodului Bisericii Ortodoxe Române (25 ianuarie 1955)”, în Pr. Ioan Iovan, *A fost frumos la Gherla*, Patmos, Cluj-Napoca, 2009, pp. 31-88.

Pe lângă aceste lucrări de sinteză, mai sunt și studii, lucrări de licență sau intrări de dicționar dedicate unora dintre protagoniștii acestei istorii, precum *Ioan Iovan*, în:

- Septimiu Fulgușor Raita, *Părintele Ioan Iovan, un model omiletic contemporan*, lucrare de licență susținută la Facultatea de Teologie ortodoxă a Universității 1 decembrie 2018 Alba-Iulia în 2013 (coord. Pr. Jan Nicolae), în ms.
- Jan Nicolae, „«The Chalice is my Life» - Father Ioan Iovan, the Eucharist Martyr in the Communist Prison”, *International Journal of Orthodox Theology* 2 (2015), 6, pp. 69-98.
- Marius Vasileanu, George Enache, Ion Marin Croitoru, *Părintele Ioan Iovan în oglinzi paralele*, Lumea Credinței, București, 2019.

și *Mihaela Iordache*, în:

- George Enache, „O martiră a Bisericii Ortodoxe Române din perioada comunistă: Maica Mihaela Iordache”, *Analele Universității „Dunărea de Jos” Galați*, Seria Istorie (2005), 4, pp. 305-306.
- „Mihaela Iordache” în Adrian Nicolae Petcu, *Dicționarul clericilor și mirenilor ortodocși români mărturisitori în detenția comunistă*, Basilica, București, 2018, pp. 165-166.
- „Mihaela Iordache” intrare în *** *Sfinții închisorilor*, Mănăstirea Paltin-Petru Vodă, f.e., 2019, pp. 418-429.

De asemenea, Părintele profesor Ioan Ică jr., în capitolul „Ecouri și luări de poziție în Ortodoxia românească” din volumul său *Împărtășirea continuă cu Sfintele Taine. Dosarul unei controversate. Mărturiile Tradiției*, Deisis, Sibiu, 2006 amintește evlavia euharistică din jurul Părintelui Ioan Iovan și impasul în care s-a ajuns atunci datorită „particularităților harismatice și canonice”, care au condus în final la polemica din revistele teologice.

Mai există apoi o altă categorie de studii, mai curând datorate cazului Vladimirești, decât dedicate lui; este vorba de o serie de articole polemice sau apologetice, apărute în revista *Studii Teologice* în anii 50 ai secolului trecut, când conflictul privind abaterile de la Vladimirești pătrunsese și în disputele teologice ale timpului. Sunt articole semnate de profesori de liturgică, apologetică, morală și istoria religiilor ai Facultăților de teologie din București și Sibiu, abordări istorice și teoretice dedicate unor subiecte precum organizarea monahismului, frecvența împărtășaniei, falsele revelații, fenomenul vizionar și criteriile revelațiilor particulare. Dar prima poziție polemică asupra viziunilor de la Vladimirești datează încă din 1940 și îi este datorată arhitectului Mihai Urzică. Cronologic studiile amintite sunt:

- Mihail Urzică, *Minuni și false minuni*, Curentul, București, 1940.
- Ieromonah Cleopa Ilie, „Viața religioasă din unele mănăstiri ale Bisericii Ortodoxe Române. Constatările și îndemnul unui smerit monah și iscusit duhovnic”, *Studii Teologice*, V (1953), 5-6, pp. 429-443.
- Ioasaf Popa, „Pentru o mai bună orientare a unor mănăstiri de călugărițe”, *Studii Teologice* 5-6/1953, pp. 407-428.
- Petre Vintilescu, „Sfânta împărtășanie în spiritualitatea creștină. Deasă ori rară împărtășire?” în *Studii Teologice*, 5-6/1953, pp. 382-406.
- Preot Prof. Nicolae Mladin, „Combaterea falselor revelații”, *Studii Teologice* SN II (1950), 3-6, pp. 178-189.
- Preot prof. Liviu Stan, „Superstițiile și obscurantismul mistic. Lupta împotriva superstițiilor și a obscurantismului mistic, luptă pentru pace”, *Studii Teologice* SN XI (1959), 3-6, pp. 280-287.
- Preot prof. Dumitru Stăniloae, „Formele și cauzele falsului misticism”, *Studii Teologice* SN IV (1952), 5-6, pp. 251-272.
- Prof. diacon Emilian Vasilescu, „Mistică și patologie”, în *Studii Teologice* VIII (1940), 1, pp. 163-184.

Vladimirești mai este amintit și în unele lucrări sau manuale de misiologie și sectologie recente, ca grupare anarhică, mișcare schismatică sau ca fenomen sectar, fapt ce dovedește o expediție rapidă a cazului și o insuficientă cunoaștere a unei problematice mult mai complexe, care duce și la o serie de inexactități (uneori preluate de la o lucrare la alta, fără verificarea datelor) în reconstituirea istoriei mănăstirii sau a biografiei protagoniștilor. Este cazul lucrărilor profesorilor Petre David, David Pestroiu, Gheorghe Istodor:

- Petre David, *Sectologie*, Episcopia Tomisului, Constanța, 1998. ISTODOR, Pr. Gheorghe, *Fenomenul sectar „creștin”*, Domino, Galați, 2009.
- Pr. David Pestroiu, Suport de curs la disciplina Misiologie și ecumenism, an III.
- Pr. Gheorghe Istodor, *Fenomenul sectar „creștin”*, Domino, Galați, 2009.

și mai nuanțat și integrat demonstrației teoretice la

- Pr. Marius Cloșcă, *Ortodoxia și noile mișcări religioase*, Lumen, Iași, 2009.

În ceea ce privește stadiul în care se afla cercetarea temei și aspectele studiate, în timp ce istoricii s-au oprit doar asupra conflictului care a dus la închiderea mănăstirii în primul deceniu comunist, teologii s-au ocupat doar de practicile liturgice și sacramentale deviate urmate aici sau de abaterile canonice și falsele revelații (în articolele din anii 50), respectiv de aspectul

sectar al Vladimireștilor (în manualele din anii 2000) și au făcut-o într-o abordare polemică; ambele tipuri de lectură rămân însă incomplete și subsumate unui scop precis. În același timp, analiza acoperea doar un interval temporal redus, aproximativ între anii 1953-1956, urmărind conflictul cu puterea comunistă și cu ierarhia BOR și momentul închiderii mănăstirii.

Scopul și obiectivele cercetării

Lectura surselor primare m-a condus la concluzia că abordarea mea asupra subiectului trebuie să vizeze mai multe planuri: pe de o parte, să urmărească câteva aspecte metodologice (revizuirea periodizării, extinderea intervalului cronologic cercetat, organizarea surselor primare pentru a deveni relevante), iar pe de altă parte, să propună o interpretare, care să urmărească nu doar reconstituirea istoriei Vladimireștilor, ci și aspecte teologice, sociologice, de antropologie religioasă, de spiritualitate și de psihologie. Toate acestea pentru a demonstra că fenomenul Vladimirești oferă, în acord cu multitudinea tipologică a surselor (corespondență, documente politice, memorialistică, autobiografii, evocări literare) și a „vociilor” care le-au produs (protagoniști, adepți, dușmani, autoritatea politică și bisericească, alți monahi, scriitori) diverse posibilități de interpretare. Când am început analiza cazului mi-am propus să urmăresc:

1. în ce măsură fenomenul de vizionarism care a stat la originea întemeierii mănăstirii a determinat impactul pe care aceasta l-a avut în societate, dar și contestarea și declinul ei,
2. cum s-a ajuns la abateri în practica liturgică și sacramentală, încălcări ale disciplinei monahale, conflict cu autoritatea eclezială și, în final, sub presiunea factorului politic, la desființarea mănăstirii;
3. cum a fost polarizată lumea monahală/figurile remarcabile ale monahismului aceluși timp în atitudinea lor față de Vladimirești și mulțimile de credincioși care ajungeau acolo,
4. în ce măsură deznodământul s-a datorat imixtiunii politicului în viața bisericească;
5. ce a însemnat posteritatea fenomenului Vladimirești sau cei 34 de ani de clandestinitate ai unei obști risipite în lume și care a fost parcursul biografic al celor arestați în 30 martie 1955, în închisoare și după eliberare, și în ce măsură acest lucru a afectat receptarea cazului;
6. Cum poate fi privită biografia unei starețe vizionare, cu toate căderile ei ulterioare și cu victoria finală, în momentul în care, în 1990 reușește să redeschidă mănăstirea și să îi asigure până astăzi continuitatea?;
7. ce au însemnat manifestările sectare din jurul fenomenului Vladimirești?;
8. în ce măsură evlavia euharistică pe care Părintele Ioan Iovan o imprimă mișcării de entuziasm mistic-vizionar de la Vladimirești a dat amploare fenomenului și a provocat în cele din urmă căderea.

Structura lucrării

Am organizat lucrarea pentru a putea analiza subiectul și a demonstra toate aspectele dorite în patru capitole.

Primul capitol, **Stadiul cercetării, sursele și metoda**, a fost dedicat aspectelor metodologice, o componentă esențială a lucrării, datorită multitudinii surselor, varietății lor și faptului că trebuiau corect organizate și încadrate cronologic pentru a fi utile demonstrației.

Am arătat în subcapitolul I.1 *Sursele cercetării și instrumentele metodologice propuse* faptul că complexitatea cazului Vladimirești nu se datorează doar istoriei propriu zise a mănăstirii, ci, în aceeași măsură, și multitudinii de documente care consemnează această istorie, iar diversitatea pozițiilor doctrinare și varietatea tipologică a surselor au fost premisele necesare constituirii unor instrumente metodologice adecvate analizei. Primul dintre aceste instrumente a fost *periodizarea*, pentru prima dată subiectul a fost structurat cronologic prin delimitarea riguroasă a cinci etape, și anume: 1. Întemeierea mănăstirii și perioada de înflorire (1939-1950). 2. Conflictul și arestarea conducerii mănăstirii (1951-1955), 3. Detenția celor implicați (1955-1964), 4. Perioada de la eliberarea din închisoare la căderea regimului comunist (1964-1989) și, pentru a închide istoria, dar neanalizată aici, 5. Perioada de la redeschiderea mănăstirii la moartea stareței Veronica Gurău (1990-2005). Apoi, pentru a deveni relevante pentru fiecare aspect analizat, toate aceste surse – dintre care unele au fost scrise ulterior producerii evenimentelor menționate, altele acoperă intervale mari de timp și intersectează mai multe etape din cronologia propusă, altele nu au menționată data producerii lor – am alcătuit o serie de tabele rezumative ale surselor documentare, pentru care cel puțin doi indicatori, „perioada evocată” și „data scrierii”, au presupus o analiză nuanțată a respectivei surse documentare și o bună cunoaștere a istoriei fenomenului, cu toate detaliile lui.

Pentru că am lucrat cu documente ale poliției politice și acte administrative ale Ministerului Cultelor și ale Cancelariilor eparhiale, dar și cu memorialistică și scrieri autobiografice, am înțeles că două pericole pândesc obiectivitatea cercetării, ideologizarea respectiv subiectivitatea surselor. Și am încercat ca în următoarele două subcapitole, *I.2 Notă despre documentele poliției politice* respectiv *I.3 Memorialistica și valoarea ei recuperatorie* să arăt, după o introducere teoretică în problemă, cum au operat aceste capcane ale cercetării în cazul concret pe care îl investigam. Am arătat că în orice eveniment istoric sunt prezente mai multe voci, și chiar dacă nu se aud la aceeași intensitate, poziția tuturor trebuie identificată și interogată, iar lectura lor trebuie făcută cu instrumente diferite, provenind din câmpuri metodologice și domenii diferite.

Cel de-al doilea capitol al lucrării, **Contextul politic, social și eclezial** a avut rolul de a reconstitui – cu ajutorul bibliografiei istorice – viața politică, economică, juridic-administrativă a României interbelice, raportul Bisericii cu statul și regimului cultelor în România (în acest interval, dar mai ales în primul deceniu comunist, când s-au consumat cele mai importante

momente ale istoriei Mănăstirii Vladimirești). *De la crearea României Mari la instaurarea regimului totalitar* este primul subcapitol al acestei părți a lucrării, care include sub-subcapitole dedicate problemei țărănești și vieții economice și sociale în lumea rurală (*II.1.1 Problema țărănească și lumea rurală interbelică*), crizei economice din 1930 și modului în care aceasta a influențat viața politică, socială și economică a acelei lumi în care a luat ființă mănăstirea care face obiectul cercetării (*II.1.2 Criza economică și declinul democrației în România interbelică*), rolului Mișcării legionare în viața politică, dar și spirituală și religioasă a României interbelice (*II.1.3 Mișcarea legionară și impactul ei social și politic*) pentru a încheia cu un ultim sub-subcapitol, *II.1.4, Mănăstirea Vladimirești pe fundalul social-politic interbelic*, dedicat modului în care evenimente, mișcări și grupări politice, ori mutațiile sociale amintite în precedentele sub-subcapitole au marcat istoria Mănăstirii Vladimirești. Chiar dacă s-a dovedit a fi o secțiune cu o abordare dominant de istorie politică și economică, acest subcapitol a avut un rol esențial: acela de a oferi cadrul istoric-teoretic general care a făcut posibilă apoi analiza problematicii specifice și formularea unor concluzii. De aceea m-am oprit cu precădere asupra acelor aspecte care au influențat destinul mănăstirii, biografia protagoniștilor, profilul social sau psihologic al credincioșilor care s-au aflat în preajma lor. Și mă gândesc aici la aspecte care vizau lumea rurală interbelică și reforma agrară, sistemul parlamentar și ascensiunea Mișcării legionare, oscilația dintre regimul democrat și cel autoritar al dictaturii regale, violențele și conflictele sociale care aveau ca fundal opțiunile politice și, nu în ultimul rând, rolul instituției Bisericii și al oamenilor ei în cadrul acestor frământări politice și sociale care au caracterizat interbelicul românesc.

Al doilea subcapitol al capitolului doi, *II.2 Biserica și statul în deceniile interbelice și în anii instaurării regimului comunist*, a urmărit aspecte legislative care au reglementat viața bisericească după Marea Unire și relația dintre conducătorii politici și structurile ecleziale în perioada interbelică, dar, mai ales, în trei sub-subcapitole diferite, schimbările esențiale petrecute la nivel instituțional, în viața clerului, a monahilor și a practicilor religioase odată cu instaurarea regimului comunist în România. Sub-subcapitolul *II.2.1 Mutațiile politice după 1945 și ecoul lor în viața Bisericii* urmărește felul în care puterea comunistă a încercat să folosească Biserica și oamenii ei pentru a susține regimul nou instaurat, fie prin măsuri legislative, fie prin constrângere și manipulare, iar sub-subcapitolul *II.2.2 Noua ideologie și schimbările instituționale* urmărește felul în care s-a exercitat controlul comunist în două domenii decisive pentru viața bisericească: învățământul teologic și mănăstirile și monahismul. Ultimul sub-subcapitol *II.2.3 Represiunea și rezistența* punctează fenomenul arestărilor în

rândul clerului, accelerat odată cu înființarea Securității, în 1948, și al rezistenței anticomuniste așa cum s-a manifestat ea la mai multe niveluri: al ierarhiei bisericești, al preoților, al monahilor.

Concluziile pe care le-am formulat, după expunerea acestui tablou sintetic asupra contextului în care am așezat studiul de caz sunt:

1. Lumea rurală în care a luat naștere fenomenul Vladimirești a cunoscut o serie de prefaceri în perioada interbelică care au dus la o îmbunătățire relativă a condiției țăranului, la o mai mare vizibilitate a acestuia în societate, iar vizionarismele și diferitele forme de religiozitate populară ale perioadei interbelice (toate petrecute în lumea satelor) se datorează și acestui fapt.

2. Liderii politici ai României interbelice au cultivat relația cu Biserica și cu autoritățile bisericești; pentru ei credința ortodoxă era temelia identității naționale. Implicarea preoților în politică era însă privită cu rezervă, fiind considerată o formă de instrumentalizare a credinței și de abandon a misiunii spirituale a preotului.

3. Mișcarea Legionară a fost gruparea politică ce a reușit să atragă în rândurile ei, prin valorile creștine pe care le promova și ceremoniile religioase pe care le integra în acțiunile sale politice, o parte însemnată a clerului. Dar aceasta nu înseamnă că o acuzație precum „preot ortodox egal legionar” ar fi justificată; era vorba mai curând de o suprapunere ale unor interese și valori comune. Conducerea Mănăstirii Vladimirești, de exemplu, a fost arestată pe temeiul acuzației de sprijin acordat Mișcării legionare. În realitate, mănăstirea a acordat ajutor duhovnicesc sau material unor foști legionari, dar a făcut-o pentru că erau credincioși apropiați ai mănăstirii sau pentru că au solicitat asistență duhovnicească, însă nici stareța și nici preotul duhovnic nu au văzut în aceasta un gest politic.

4. Treptat, statul comunist a reușit să transforme Biserica într-un instrument docil al voinței și strategiei sale, prin măsuri legislative, prin diferite forme de presiune, prin aparente acte de bunăvoință, jucând ambiguu cartea colaborării dintre Biserică și stat. Rezistența la diferite forme de represiune, de intensități și cu consecințe variate, a fost una dintre cele mai semnificative și eroice pagini ale perioadei comuniste și ea s-a scris de către oamenii Bisericii.

5. În viziunea conducerii statului totalitar, mănăstirile erau locuri în care se desfășurau activități ostile regimului. Începând cu anul 1953, autoritățile politice devin preocupate de „problema mănăstirilor”. Sinteza asupra situației monahismului românesc redactată în acel an de reprezentanți ai Ministerului Cultelor este documentul de la care a pornit distrugerea vieții monahale în primul deceniu comunist, acțiune care a culminat cu Decretul 410 din 28 octombrie 1959 ce viza desființarea mănăstirilor. La acel moment Vladimireștiul fusese deja închis, în 1956, ca o anticipare a ceea ce avea să se petreacă peste trei ani în viața monahală a României comuniste.

Cu al treilea capitol al lucrării, ***Mănăstirea intra muros. De la întemeierea (1939) la închiderea (1956) Mănăstirii Vladimirești***, începe propriu-zis studiul de caz, el urmărește problematica specifică intervalului menționat. Subcapitolul *III.1 Istoria întemeierii și a înfloririi mănăstirii (1937-1950): vedenii, minuni, vindecări și formarea unei comunități monahale* arată cum s-a întemeiat și s-a dezvoltat mănăstirea, analizează mistica vizionară a tinerei Vasilica Gurău, dar și a fetelor din sat care au urmat-o pentru a trăi mai întâi într-un bordei și a ridica apoi o mănăstire, ce ajunge să fie căutată de tot mai mulți credincioși, și în același timp prezintă și analizează critic sursele literare (autobiografii, evocări, memorii, literatură, jurnal) care relatează despre aceste lucruri. Subcapitolul *III.2 Conflictul și închiderea mănăstirii (1951-1956): dispute teologice și aspecte canonice* realizează o cronologie exactă a faptelor, momentelor și documentelor care au condus spre deznodământul final. Punând alături zeci de documente inedite, păstrate în arhiva CNSAS și la Arhivele Statului-Fondul Ministerul Cultelor, pagini de corespondență (privată sau publică) și de memorialistică, demonstrația reușește să reconstituie moment cu moment cel mai tensionat interval din istoria mănăstirii, cel cuprins între semnalarea primelor abateri (decembrie 1951) și risipirea obștii (februarie 1956), arătând în ce a constat conflictul, cum a izbucnit, cum a fost întreținut și ce a dus la amplificarea lui. Disputa este una teologică, doctrinară, liturgică și canonică și am încercat să îi surprind toate detaliile pentru a arăta că decizia privind desființarea mănăstirii a fost în esență sa una politică. Pentru că dincolo de abateri, de tensiuni între grupări monahale, de nesubordonare canonică și disciplinară a conducerii și apoi a obștii, de convingerea lor că trebuie să fie niște mărturisitori, când restul Bisericii a căzut în apostazie, numărul mare de credincioși care se îndreptau spre Vladimirești în plin regim comunist și influența pe care preotul, stareța și întreaga comunitate o aveau asupra vieții spirituale a acelor oameni erau de natură să atragă măsurile represive care au avut ca punct final risipirea obștii în noaptea de 14 spre 15 februarie 1956, prin intervenția trupelor Ministerului de Interne.

Subcapitolul *III.3 Tendințe de înnoire spirituală la începutul secolului al XX-lea ca fundal al vizionarismelor interbelice românești* începe analiza unor probleme teologice specifice acestei perioade din istoria mănăstirii, arătând cum fenomenul aparițiilor a caracterizat întreaga Europă în prima jumătate a secolului trecut, ca simptom al unei tendințe generale de înnoire spirituală, reacție la criza politică și economică a unei lumi traversată de războaie, teroare și nesiguranță, și, în același timp, urmărind cum, pe fundalul redescoperirii interesului pentru spiritual, și în România, mistica devine o temă de dezbatere și, mai mult, o disciplină de studiu la facultățile de teologie. Subcapitolul *III.4, Vizionarism și religiozitate populară în discursul teologilor români. Forme de manifestare și receptare în epocă*, redeschide o discuție

abandonată din anii 50 ai secolului trecut în revistele de teologie, cea a viziunilor, misticismului, a criteriilor de judecare a revelațiilor particulare și 34ropune o analiză critică a discursului teologic al momentului, arătând că miza polemic-apologetică a unora dintre profesorii de teologie, autori ai acestor articole, îi arată ca fiind ostili sau incapabili să accepte manifestările vizionar-mistice, pe care ar fi trebuit să le prezinte de pe poziția celui dator să explice cititorilor o serie de fenomene cu care Biserica se confrunta în acei ani, și nu influențați sau fideli de discursului politic general al epocii, care discredita spiritualitatea, mistica, religia în general, socotindu-le „născociri fanteziste”, „obscurantism”, dacă nu „diversionism și sabotaj” (Petru Rezuș). Cel mai cunoscut dintre acestea fenomene era Maglavit, iar prezentarea pe care am făcut-o cazului a încercat să arate că acel moment de trăire mistică din jurul revelațiilor profetice ale ciobanului Petrache Lupu pe care l-a cunoscut societatea românească între anii 1935-1938 a fost unul în propagarea căruia presa a avut un rol decisiv. Însă, deopotrivă, publiciștii, psihiatrii, teologii care au fost chemați ori s-au simțit datori să se pronunțe au ratat cu toții semnificația momentului, chiar dacă nu i-au fost ostili, iar prin semnificație înțeleg nu autenticitatea acelu fenomen, cât posibilitatea ca el, sau un altul ca el, să aibă loc. Ei au rămas exteriori unei manifestări care se petrecea într-o lume rurală la modul cel mai firesc, pentru că în acea lume în care minunea, fantasticul, supranaturalul sunt organic integrate, astfel de fenomene nu apar ca ceva excepțional. În economia lucrării momentul „vedeniilor de la Maglavit” a fost un model a ceea ce înseamnă receptarea și transmiterea unui fenomen de religiozitate populară, parte prin psihoza colectivă, alimentată de semne, minuni și vindecări, parte prin transformarea cazului, prin intermediul presei, într-un subiect de senzație. Un ultim subcapitol al acestei părți a lucrării, *III.5 Cazul Vladimirești între mistica vizionară și monahismul harismatic* a interogată fenomenul Vladimirești *ca tip de spiritualitate monastică* arătând că acesta a fost, în peisajul monastic al deceniilor patru și cinci ale secolului trecut, expresia a ceea ce în istoria Bisericii s-a numit monahism harismatic, acel model de spiritualitate monahală construit în jurul autorității unui lider, în acest caz a stareței vizionare și a duhovnicului înclinat spre un tip de radicalism profetic și eschatologic. Acest tip de spiritualitate a intrat repede în conflict, în tradiționala Moldovă, cu o orientare duhovnicească precum cea a Părintelui Cleopa și a obștiilor pe care le povățuia, întemeiată pe tradiția sfinților părinți și pe regula chinovială.

Concluziile pe care le-am formulat, după prezentarea primelor două etape din cronologia pe care am propus-o asupra cazului Vladimirești (întemeierea și dezvoltarea, respectiv conflictul și desființarea) cu problematica specifică intervalului, sunt:

1. Faptul că mănăstirea a avut la origine un fenomen de vizionarism, întreținut de mulțimile de credincioși, atrase de minuni, revelații și fapte neobișnuite, a generat o adevărată mișcare de religiozitate populară și a făcut posibilă dezvoltarea neobișnuită a unei comunității monahale; Vladimirești a fost singurul caz în monahismul românesc chinovial feminin, în care obștea a ajuns să numere 300 de viețuitoare.

2. Vladimirești a devenit în scurt timp un loc spre care se îndreptau zeci de mii de pelerini, unii o făceau atrași de semne, minuni și profeții, alții atrași de predicile părintelui Ioan Iovan, iar alții simțind duhul de înnoire și renaștere spirituală și morală din acel loc. Tipul de spiritualitate care a caracterizat Mănăstirea Vladimirești își are fără îndoială rădăcinile în vedeniile maicii Veronica. Părintele Ioan a adăugat însă propria lui devoțiune euharistică, propriile căutări, iar cei doi s-au completat și potențat reciproc.

3. Când practicile inovatoare de la Vladimirești încep să stârnească nedumerirea credincioșilor și preoți și duhovnici experimentați ai Moldovei ajung să privească cu neîncredere ceea ce se petrece acolo, Patriarhul Justinian cere un raport asupra situației. Aceasta este de fapt scrisoarea obștii Mănăstirii Slatina (condusă de părintele Cleopa) adresată Mănăstirii Vladimirești și în ea sunt formulate sistematic, dintr-o perspectivă teologică, canonică, liturgică și de spiritualitate monahală, toate abaterile de la Vladimirești. Intenția conducerii BOR era, la acel moment, aceea de a îndrepta situația și de a evita o ruptură de tip schismatic. Memoriul prin care părintele Ioan a răspuns acuzațiilor, nesubordonarea lui (și a întregii obști) deciziilor Sinodului au dus la amplificarea conflictului. Pornit ca o dispută între două grupări monahale, el a ajuns însă unul politic, instrumentat de puterea comunistă astfel încât să tensioneze relația dintre ierarhia BOR și conducerea mănăstirii. Teza mea este că factorul politic este responsabil de agravarea tensiunilor care au dus la deznodământul cunoscut: arestarea conducerii mănăstirii (la 30 martie 1955) și apoi desființarea mănăstirii și risipirea obștii (14-15 februarie 1956).

4. În miezul conflictului s-a aflat fenomenul vedeniilor. Vizionarismele care au caracterizat perioada interbelică, la noi, dar și în întreaga Europă, au fost privite cu rezervă de o serie de teologi români, care au publicat în anii 50 ai secolului trecut studii și articole pe tema viziunilor, a falselor teofanii, a obscurantismului mistic, aruncând o nuanță de îndoială asupra misticii, vizionarismului și îndemnând la prudență în acceptarea revelațiilor particulare. Abordarea lor, dintr-o perspectivă analitică, rațională asupra misticii și a revelațiilor particulare, dominantă în acel moment la noi la nivelul discursului teologic, a fost un simptom al cenzurii comuniste care încerca să discrediteze spiritualitatea, religia în general.

5. Controversa în cazul Vladimirești a fost inițial legată de autenticitatea viziunilor, după care, odată cu întemeierea și dezvoltarea mănăstirii, cu faptul că atrăgea un număr tot mai mare de credincioși, a devenit cea a valabilității unei spiritualități monastice legitimată exclusiv de mesaje trimise prin viziuni. Căutați și iubiți de mii de oameni, stareța, duhovnicul și obștea de la Vladimirești ajung să creadă că doar ei reprezintă Biserica și toți ceilalți „l-au trădat pe Hristos”, iar aici sunt prezente deja caracteristici ale mișcărilor sectare, mișcări care încep cu o revoltă, o nemulțumire față de ierarhie, continuă cu înnoiri și abateri de la practici general acceptate, și sfârșesc prin ruperea și desprinderea de trupul Bisericii.

Capitolul al patrulea al lucrării, *Mănăstirea extra muros. De la închiderea (1956) la reînființarea (1990) Mănăstirii Vladimirești* analizează evenimentele și biografiile protagoniștilor după arestarea lor și închiderea mănăstirii, precum și problematica specifică celor două etape din istoria mănăstirii, cea a detenției și cea a clandestinității post-detenție. Subcapitolul IV.1 *Anii detenției, ai supraviețuirii și ai compromisului. Obștea se risipește dar rămâne unită* arată – pornind de la cele 19 dosare *Gurău Veronica și alții*, păstrate în arhiva CNSAS, de la memorialistica și autobiografiile Veronicăi Gurău și a lui Ioan Iovan –, felul în care s-au petrecut ancheta, arestarea, anii de închisoare ale celor doi, dar și ale secretarei Mihaela Iordache și ale acelor maici care au făcut închisoare pentru „port ilegal de uniformă”, deoarece au refuzat să dezbrace haina monahală după desființarea mănăstirii. Dar mai ales arată atitudinea diferită pe care a avut-o stareța Veronica, singura care a devenit colaboratoare încă din anii închisorii, continuând, cu angajament semnat și cu nume conspirativ, să dea informații Securității, până la căderea regimului comunist.

Subcapitolul IV.2, *Anii de după eliberarea din închisoare: perioada verticalității morale sau a marilor compromisuri*, continuă cu reconstituirea biografiei protagoniștilor, făcută cu ajutorul dosarelor de urmărire ale lui Ioan Iovan (în care mare parte din notele informative sunt date chiar de Veronica Gurău), a autobiografiei stareței, a memorialisticii care îi vizează pe Ioan Iovan și Veronica Gurău, dar și cu lucrările de spiritism scrise de către aceasta din urmă în colaborare cu cel care avea să îi devină în 1964 soț, arhitectul George Văsâi, un fost închinător al Vladimireștilor. Perioada este plină de evenimente și momente contradictorii și controversate, multe cu un potențial speculat la modul superficial în presa anilor 90, pe care am încercat, cu ajutorul surselor intersectate și interrelaționate, astfel încât să am o perspectivă cât mai complexă, să le reconstitui corect și obiectiv. În timp ce Veronica Văsâi, stabilită în București, ținea legătura cu o parte din fosta obște, cu maicile care nu o contestau în traseul ei și pe care le-a și apropiat de practicile spiritiste, Ioan Iovan și-a asumat misiunea de a păstra fostele monahii unite, urmându-și vocația monahală și în lume pentru a întreține viu spiritul

Vladimireștilor, până când va fi posibilă redeschiderea mănăstirii. Stabilit în București, asemeni unui preot misionar, el călătorea prin țară și făcea slujbe în casele în care se adunau maici și foști ucenici de-ai lui, le dădea sfaturi și îndrumări, îi spovedea și împărtășea, ținând vie flacăra credinței. Urmărit și acuzat că săvârșea slujbe fără a mai avea dreptul, în urma caterisirii din 1955, Părintele Ioan a fost arestat în două rânduri: în 1966 și în 1970, timp de un an, acuzat fiind de abuz în funcție și de organizarea unor întâlniri cu scop religios. Aparenta relație de prietenie și respect pe care Veronica Văsâi i-o arăta lui Ioan Iovan în acești ani, încrederea pe care i-o insufla acestuia, felul în care îi provoca și asculta confesiunile, intrigile pe care le semăna între maicile care o frecventau, ca apoi să relateze în notele informative tot ceea ce fostul duhovnic, fostele călugărițe, apropiații lor făceau în acel timp, este cea mai urâtă pagină a acestei istorii, iar dosarele de securitate o redau cu brutalitate. Dar o parte luminoasă a acestei perioade există și ea a fost scrisă, așa cum am arătat, de fostele monahii care trăiau discret și retras, în satele lor și, fără să fie conștiente măcar de acest lucru, au provocat astfel o adevărată mișcare spirituală. Analizând mărturiile viețuitoarelor de acum de la Vladimirești, a celor care au ales calea monahismului în 1990, după redeschiderea mănăstirii și după toate controversele legate de fosta stareță vizionară, am înțeles că acesta a fost adevăratul fenomen Vladimirești: faptul că el a rezistat în sufletele și în viețile a sute de maici risipite în familiile lor prin satele din preajma mănăstirii și că a dat roade în alegerile unor tinere copile, care au ales calea mănăstirii marcate de modelul acestor foste monahii și de figura luminoasă a părintelui Ioan, care ajungea uneori prin satele lor.

Cu subcapitolul IV.3, *Dezbateri privind frecvența Împărtășaniei: o scurtă istorie și un moment controversat*, începe analiza unui aspect care a dominat istoria Mănăstirii Vladimirești, cel al frecvenței împărtășaniei, o temă de altfel recurentă în istoria spiritualității răsăritene. Primul subcapitol dedicat subiectului are o abordare istorică a temei centralismului euharistic sau a cuminecării cu Sfintele Taine ca rațiune a participării la Sfânta Liturghie. El urmărește o expunere cronologică a mărturiilor textuale (patristice, tipiconale și de spiritualitate filocalică) ce fac referință la aceasta, pentru a se opri mai în detaliu asupra unui moment controversat, cel al disputei colivarilor din Muntele Athos, de la mijlocul secolului al XVIII-lea și începutul celui de-al XIX-lea. Următorul subcapitol, *IV.4. Mistica euharistică și criza eclesiologiei euharistice din secolul al XX-lea*, mai face un pas în conturarea tabloului (teoretic și de practică liturgică) în care s-a inserat și cazul Ioan Iovan și mișcarea euharistică de la Vladimirești din România celei de-a doua jumătăți a secolului trecut. Expunerea pe care am făcut-o dezbaterilor teologiei liturgice europene și gândirii „reformatorilor” precum Nikolai Afanasiev, Alexander Schmemmann și Ioannis Zizioulas, adică cei care au conturat prin scrierile lor *eclesiologia*

euharistică, a avut tocmai acest rol de a arăta care erau dezbaterele teoretice din teologia liturgică atunci când împărtășirea frecventă a devenit și în România un subiect de analiză. Subcapitolul *IV.5 Sursele preocupărilor legate de taina Euharistiei ale preotului Ioan Iovan* demonstrează, urmărind, pe o parte, conținutul tezei de licență în teologie a studentului Silviu Iovan și, pe de altă parte, contextul formării sale și influențele pe care le-a cunoscut (în propria familie, prin modelul altor preoți din Transilvania, în mediul monahal greco-catolic de orientare baziliană), în ce a constatat „crezul euharistic” al viitorului duhovnic de la Vladimirești.

Subcapitolul *IV.6 Grupări monahale în România primului deceniu comunist în disputa deseii împărtășiri* urmărește cum a reușit să introducă transilvăneanul Ioan Iovan în tradiționala Moldovă practica deseii cuminecării și ce reacții a stârnit în comunități monahale de tradiție precum Sihăstria, Slatina, Neamț, unde accentul era pus pe spovedanie și pe canonul ascetic, iar împărtășania se făcea la 40 de zile. Sihăstria, Slatina, Sihla, Rarău erau la rândul lor mănăstiri căutate, care cunoscuseră în anii 40-50 ai secolului trecut un adevărat reviriment. Viața monahală din acest areal gravita în jurul personalității duhovnicești a părintelui Cleopa, care așezase întreaga organizare chinovială pe principiile monahale tradiționale, punând accent pe rugăciune, pe studiul Sfinților Părinți, pe deasupra spovedanie, pe descoperirea gândurilor și pe ascultarea desăvârșită. De pe aceste poziții și-a exprimat el rezerva față de modul în care au văzut și au propus revirimentul duhovnicesc al credincioșilor preotul și stareța de la Vladimirești, iar demonstrația mea arată că tensiunile dintre cele două orientări erau inevitabile. Spiritualitatea euharistică a părintelui Ioan nu a reușit însă să se impună. Ea nu a avut un impact major în viața liturgică și sacramentală a comunităților monahale și parohiale ale aceluși timp, dincolo de cercul de adepți. Mai mult, ea a fost, la fel ca orice formă de rezistență spirituală a aceluși timp, în scurt timp înăbușită. Dar tocmai în această dimensiune a unei mișcări spirituale de rezistență la ateismul primului deceniu comunist și-a dovedit forța.

Ultimul subcapitol al acestei părți a lucrării, *IV.7 Renaștere spirituală și deviere sectară. De la căutarea unei „Biserici vii” la patologia „Bisericii secrete”*, aduce în discuție o altă fațetă a posterității fenomenului Vladimirești și anume tendința de a forma diferite grupări sau mișcări schismatice inspirate de Vladimirești, ale unor foști viețuitori sau adepți ai practicilor de la acolo. Ea a fost, am demonstrat, o consecință a faptului că viețuitorii și adepții practicilor de la Vladimirești s-au risipit după desființarea mănăstirii, urmând diferite căi și având diferite opțiuni spirituale. Sebastian Dediu, gruparea Gherasimiților, Nil Dorobanțu sunt cazurile și personajele din sînjul Vladimireștilor pe care le-am prezentat, valorificând pentru prima dată în cercetarea teologică dosarele lor din arhiva CNSAS, iar pentru Nil Dorobanțu și numeroasele lui cărți, editate în ultimii ani. Toți aceștia erau adepți ai unui tip de spiritualitate harismatică,

întemeiată pe presupuse delegări ale părintelui Ioan sau ale maicii Veronica de a ține viu spiritul Vladimireștilor și recurgeau la diferite practici precum cultul de tip sectar al Euharistiei, profeții eschatologice, cultul viziunilor stareței Veronica.

Concluziile pe care le-am formulat la capătul demonstrației din capitolul al patrulea sunt:

1. Anii de închisoare au fost grei pentru fiecare dintre cei arestați, dar verticalitatea morală s-a probat printr-un gest simplu: acela de a accepta sau de a rezista în fața presiunii organelor de Securitate de a-i transforma în informatori. Doar stareța Veronica a căzut la acest examen al conștiinței și ca urmare „a cules roadele” acceptului dat: a ieșit prima din închisoare (în 1960) și imediat după căderea regimului comunist, cu sprijinul puterii nou instalate, a reușit să redeschidă mănăstirea. Tatonări în acest sens existau încă de la sfârșitul anilor 80, dovadă a legăturile ei continue cu Securitatea, așa cum notele informative din arhiva CNSAS de altfel o dovedesc.

2. Opțiunea și traseul biografic al stareței Veronica de după ieșirea din închisoare este cu totul neobișnuit și a rămas până astăzi o piatră de poticneală în asimilarea cazului Vladimirești. Căsătoria, practicile mediumice, inițierea în spiritism inclusiv a unor foste monahii sunt aspecte documentate de mai multe surse și chiar dacă justificările și cheia de lectură mistică, pe care Veronica Gurău le propune în autobiografia sa, vor să apere imaginea unei vizionare, întemeietoare a unei mănăstiri după porunca Maicii Domnului, ele rămân fapte incontestabile în adevărul lor, care nu poate fi cosmetizat de nici o pretenție că Divinitatea i-ar fi deschis un „drum de lumină” sau că avea nevoie de buletin de București pentru a părăsi locurile natale și a scăpa de o faimă (locală) pe care simțea că nu o merită. Însă, așa cum am arătat, luminile și umbrele unui astfel de destin nu pot fi înțelese decât pe fundalul istoriei pe care a traversat-o și nu pot fi judecate corect din afara aceluia timp.

3. Opțiunile spirituale și de practica sacramentală ale Părintelui Ioan Iovan erau întreținute de un sentiment al urgenței în contextul crizei spirituale ce se anunța, în care ierarhia bisericească însăși voia să niveleze tot ceea ce ieșea în evidență, tot ce era peste o măsură comună. Însă, privit în contextul epocii sale, acest moment al revirimentului euharistic din România secolului al XX-lea se dovedește a nu fi avut un impact major în viața liturgică și sacramentală a aceluia timp. Mediul monahal, dar și cel teologic românesc, nu era deschis la acel moment spre tipul de evlavie euharistică promovat de gruparea din jurul Mănăstirii Vladimirești, tradiția liturgică românească nu era pregătită pentru a primi această orientare, poziția teologică oficială fiind mai curând una rezervată. Și de aceea revirimentul spiritual de la Vladimirești nu a reușit să impună practica deseii împărtășanii și a fost, la fel ca orice formă de rezistență a aceluia timp, în scurt timp înăbușită. Dar dincolo de abaterile care au înconjurat-

o, ea a avut la acel moment o dimensiune mărturisitoare, pe care părintele Ioan Iovan și-a asumat-o și a imprimat-o întregii obști.

4. Abaterile de la practica liturgică consacrată la acel moment în mănăstirile Moldovei a fost în cazul Vladimirești doar un pretext pe care autoritatea politică l-a instrumentat în favoarea ei și este posibil ca, fără imixtiunea factorului politic, ele să fi rămas la acel plan al controversei dintre grupări monahale diferite. Însă fundamentarea sau justificarea acestor practici prin fenomenul vizionar specific Vladimireștilor a dat revirimentului euharistic de aici o aură sectară, schismatică, accentuată în deceniile care au urmat închiderii mănăstirii și risipirii obștii de o serie de manifestări, persoane și grupări deviate, pseudo-mistice, anarhice. Aceste manifestări au afectat posteritatea Vladimireștiului și dintr-un loc al renașterii el a ajuns în memoria colectivă un loc al schismei și al spiritului sectar.

Concluziile cercetării, contribuții și perspective

La capătul cercetării pe care am întreprins-o aş putea formula câteva concluzii generale, care să se adauge sau să le completeze pe cele de la sfârșitul fiecărui capitol, pe care le-am amintit mai sus:

1. În contextul mișcărilor spirituale din prima jumătate a secolului trecut, care au caracterizat întreaga Europă, fenomenul vedeniilor a fost unul dintre cel mai greu de gestionat de către Biserica Ortodoxă Română. Confuziile, inevitabile în astfel de situații, în care sunt implicați oameni simpli, fără o minimă instrucție teologică, adeziunea uneori fanatică a maselor, rezerva justificată a ierarhiei bisericești, urmată de revolta și nesupunerea adepților și, nu în ultimul rând, instaurarea regimului comunist la noi în țară, au făcut ca manifestări precum cea prezentată în această lucrare să fie sortite eșecului. De conflictul dintre vizionarii harismatici și ierarhia canonică s-a folosit puterea politică pentru a pune capăt unor mișcări populare ce nu mai puteau fi controlate.

2. Biserica nu respinge explicit astfel de revelații particulare, dar le analizează cu prudență. Recunoașterea, atunci când are loc, se produce la capătul unei investigații care se întinde pe mulți ani. Opinia publică, mass-media în general, preia fenomenul, din dorința de senzational și are două posibile atitudini: caricaturizarea, reducerea la o schemă de analiză pozitivist-rațională sau, dimpotrivă, popularizarea lui ca fenomen neobișnuit, arătat unor iluminați, prin dezvoltarea minunilor și a vindecărilor, stârnind astfel interesul publicului, dar și al autorității chemate să se pronunțe asupra autenticității lor. În cele din urmă, chiar această polarizare a opiniei publice dă amploare fenomenului. La noi nu a existat însă nici un caz de asimilare reală

a acestor fenomene, iar întemeierea mănăstirii Vladimirești pe o presupusă teofanie a fost unul din motivele cheie ale contestării ei.

3. Faptul că Părintele Ioan Iovan a reluat la mănăstirile în care a slujit în anii de după ridicarea caterisirii (Plumbuita și Recea) practica deseori împărtășiri, atrăgând din nou în jurul lui mulțimi de credincioși așa spune că este un argument că nu practicile legate de spovedanie și împărtășanie au constituit principala problemă, ci mai curând acel aspect, dintotdeauna controversat, al revelațiilor particulare și al pretinselor harisme ale stareței, care ajunseseră să dicteze și să justifice tot ceea ce se întâmpla la Vladimirești. Aceasta a și imprimat un aer sectar, schismatic, revirimentului spiritual de la Vladimirești, accentuat în anii care au urmat închiderii mănăstirii și arestării conducerii de o serie de mișcări anarhice grupate în jurul unor pseudo-lideri spirituali care se revendicau din practicile de la Vladimirești, dar le adăugau o serie de ritualuri și învățături pretins revelate.

4. Pe de altă parte, duhovnicul Ioan Iovan a urmat la Vladimirești, în evlavia euharistică pe care a promovat-o, un proiect spiritual propriu – preocupările lui datau încă din anii studenției și e posibil să fi avut, așa cum am arătat, un filon greco-catolic – în care a antrenat obștea și masele de credincioși care veneau la „mănăstirea Maicii Domnului” căutând mai curând semne, vindecări și minuni. A făcut aceasta într-o manieră proprie, accesibilă, populară, dar aceasta și pentru că epoca era una de criză pentru viața bisericească. Doar că împărtășirea fără catehizare sau făcută după interpretarea unor revelații particulare, fără participarea conștientă la actul sacramental-liturgic, fără efort spiritual și în cele din urmă fără raportarea corectă la taina Spovedaniei nu s-a dovedit a fi o soluție a ieșirii din criza spirituală care se apropia.

5. În durata mare a istoriei, cel mai probabil Vladimirești va însemna acel caz de vizionarism al unei fete simple de la țară, care a reușit, prin ea însăși, să întemeieze o mănăstire, să strângă o puternică comunitate monahală și să atragă mii de credincioși. A reușit apoi să o facă să renască din propria cenușă, după ce fusese desființată de regimul comunist, și să atragă din nou o obște numeroasă și mii de pelerini. Această fată simplă rămâne, dincolo de controversata sa biografie, o persoană prin care Dumnezeu li s-a arătat oamenilor, le-a vindecat răni și le-a alinat suferințe. Misiunea ei în istorie a fost mai importantă decât prezența sa trecătoare pe pământ și aceasta pentru că minunile, vindecările, revelațiile și teofaniile sunt oricând posibile, iar oamenii au nevoie să creadă în ele. În ceea ce o privește pe ea și mănăstirea pe care a ridicat-o din nimic, într-un lan de porumb din Câmpia Covurluiului, sentința definitivă se va da, cum spunea Părintele Ioan în *Memoriul* sau, în *Ceruri*.

La sfârșitul investigației pe care am propus-o, consider că am adus următoarele contribuții la studiul cazului Vladimirești:

- Am identificat, organizat și valorificat toate sursele documentare cunoscute până la acest moment: documentele de arhivă (cea mai mare parte inedite), autobiografiile protagoniștilor, scrieri memorialistice, evocări literare și le-am structurat astfel încât să le pot folosi pentru etapele corespunzătoare din cronologia pe care am propus-o. Am încercat acest lucru, inclusiv în acele situații în care datarea surselor era aproximativă. Cunoscând cazul în detaliu, am reușit să corectez datări eronate în bibliografia existentă sau să stabilesc datări, în situațiile în care documentul sau evenimentul relatat nu avea nici o încadrare cronologică.
- Am reconstituit riguros istoria evenimentială a mănăstirii, de la întemeierea până la închiderea ei brutală după 18 ani de existență înfloritoare, fără a mă limita însă la o prezentare cronologică a evenimentelor, ci am avansat și un plan al interpretării și analizei unor aspecte doctrinare, de practică liturgică, de spiritualitate, pe care le-am identificat ca fiind cele care dau sens și semnificație succesiunii de întâmplări. Metodologic vorbind, nu am realizat o simplă monografie a Mănăstirii Vladimirești, ci o hermeneutică de caz, prin decupajul tematic propus.
- Am analizat pentru prima dată, urmărind cazul Vladimirești, aspecte precum relația cu autoritatea bisericească și cu puterea politică, vizionarismul, abaterile canonice și liturgice, mistica euharistică, fenomenul sectar. În funcție de conținutul lor, am citit aceste aspecte din diferite perspective: teologică, sociologică, psihologică, antropologică, de istorie bisericească și am încercat să formulez concluzii relevante nu doar pentru cazul propriu zis, ci și pentru istoria monahismului românesc și chiar a Bisericii Ortodoxe Române în prima jumătate a secolului trecut.
- Am extins intervalul de cercetare consacrat cazului (1939-1956, anul desființării) și aceasta pentru că: 1. Am înțeles că istoria celor 300 de monahii alungate după desființarea mănăstirii prin satele și orașele României comuniste nu a putut fi oprită odată cu închiderea unor ziduri și mănăstirea a dăinuit în vocațiile lor într-o formă neinstituționalizată mai bine de treizeci de ani și 2. Am identificat în cele peste 45 de dosare de documente politice, juridice și administrative din arhiva CNSAS o problemă deosebit de complexă, nestudiată până acum, pentru anii de după închiderea mănăstirii.
- Am citit revirimentul euharistic de la Vladimirești și sursele interesului Părintelui Ioan Iovan pentru spiritualitatea euharistică în relație cu alte modele aparținând așa numitei „paradigme transilvănene” (Jan Nicolae) a formării sale, dar și valorificând, pentru prima dată în cercetarea cazului, conținutul tezei de licență a tânărului teolog Silviu Iovan.

- Am investigat, valorificând documente inedite din arhiva CNSAS, ceea ce am numit devierile sectare din siajul Vladimireștilor, o serie de grupări anarhice, deviate, formate în jurul unor pseudo-lideri spirituali, care se revendicau din spiritualitatea vizionară a maicii Veronica sau/și din mistica euharistică a Părintelui Ioan, corectând o serie de inexactități care demonstau o superficială cunoaștere a cazului, pe care le-am întâlnit în unele cursuri sau manuale de sectologie ale profesorilor de misiologie și apologetică, folosite în prezent în facultățile de teologie.

La sfârșitul analizei pe care am propus-o, consider că cercetarea ar putea continua în câteva direcții, deschizând noi perspective de interpretare și îmbogățind concluziile la care am ajuns aici, și anume:

- Ar putea contextualiza mai larg cazul românesc prin identificarea și analizarea unor posibile fenomene de vizionarism din restul arealului ortodox, fenomene care au condus, precum în cazul românesc, la întemeierea unor mănăstiri sau la nașterea unor mișcări spirituale similare cu Vladimireștiul. Nu am întâlnit menționat acest lucru și nici nu am întreprins cercetarea în acest sens, în spațiul slav, în cel grecesc sau al altor Biserici din Balcani, dar cred o astfel de analiză comparativă ar duce mai departe concluziile la care am ajuns la sfârșitul acestei lucrări.
- Ar putea analiza cazul Nil Dorobanțu, un mistic nebun pentru Hristos care a gravitat în jurul Vladimireștilor, căruia i-am dedicat un scurt portret, dar a cărui biografie și spiritualitate poate fi investigată critic, pornind de la cărțile lui și ar aduce astfel o dimensiune în plus cercetării spiritualității monahale românești.
- Ar putea continua cercetarea unui moment controversat din istoria recentă a Vladimireștiului, pe care doar l-am amintit în lucrare. Este vorba de o scurtă perioadă de după redeschiderea mănăstirii, din 1990, când în jurul ei și revendicându-se din popularitatea acesteia, gravita un grup de pseudo-monahii, conduse de George Văsâi, care contestau conducerea de atunci a BOR și îl cereau pe Ioan Iovan patriarh. Un caz de patologie spirituală, sectară, cu nuanțe ezoterice, care a afectat felul în care a fost receptată Mănăstirea Vladimirești după redeschidere, deopotrivă în mediile bisericesti, dar și printre credincioși, și care aruncă până astăzi o umbră de îndoială asupra felului în care a renăscut Vladimirești, după desființarea din 1956.
- Ar putea urmări eventuale filiații Vladimirești într-un caz de coloratură sectară, schismatică: fenomenul Noul Ierusalim de la Pucioasa. Acolo, Virginia Tudorache, o vizionară exaltată conduce în anii 50, adică în perioada de înflorire a Vladimireștilor,

un așa zis grup al iluminaților, care „trăiesc” în legătură directă cu Dumnezeu, prin intermediul mesajelor pe care Virginia le primește și transmite mai departe. Discursul ei susține revelația deschisă, cultul alesului și are unele accente profetice, morale și penitențiale ce dezvăluie asemănări cu cel al Vasilicăi Gurău; de altfel Virginia Tudorache amintește de Veronica și de Vladimirești, ca loc al revelației. Văd posibilă o influență directă, un caz de contaminare, așa cum istoricii și teologii care se ocupă de grupările milenariste, de revelațiile particulare, de dimensiunea harismatică, profetică sau sectară ale unor lideri religioși, o demonstrează ca fiind întâlnită în astfel de cazuri și cred că ar fi o posibilă direcție de cercetare, pentru a îmbogăți câmpul studiilor de sectologie și misionarism.

Cazul Vladimirești rămâne – prin istoria sa complicată, prin toată problematica pe care a născut-o în jurul său, prin faptul că a fost prima mănăstire desființată de regimul comunist, fiind în același timp și singurul caz, dintre vizionarismele interbelice românești, care a avut ca rezultat întemeierea unei mănăstiri și o înfloritoare viață monahală dusă acolo de peste 300 de monahii – unul în continuare provocator și deschis și altor perspective de lectură.